

Łódź, 8 września 2024 r.

dr hab. Marlena Sakowska-Baryła, prof. UŁ
Katedra Europejskiego Prawa Konstytucyjnego
ul. Kopcińskiego 8/12, 90-232 Łódź

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej mgr Wojciecha Panka

pt. „Ochrona praw i wolności osób, których dane dotyczą, w przypadku transferu danych osobowych z Unii Europejskiej do Chińskiej Republiki Ludowej”

W związku z powołaniem mnie przez Radę Naukową Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego na recenzenta rozprawy doktorskiej Pana mgr Wojciecha Panka przygotowanej pod kierunkiem Pana dr hab. Mariusza Jagielskiego, prof. UŚ, mam zaszczyt przedstawić niniejszą recenzję.

Na wstępie recenzji wskazuję, że rozprawa doktorska mgr Wojciecha Panka pt. „Ochrona praw i wolności osób, których dane dotyczą, w przypadku transferu danych osobowych z Unii Europejskiej do Chińskiej Republiki Ludowej” stanowi całościową i pogłębioną prezentację założonego zagadnienia, prezentuje szeroką wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie nauk prawnych oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, jak również stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego przedstawionego w tej pracy. Wychodząc od tego stwierdzenia, poniżej przedstawiam szczegółową ocenę przedłożonej mi do recenzji pracy doktorskiej:

I. Zagadnienia wstępne

1. Przedmiotem recenzowanej rozprawy w głównej mierze jest odpowiedź pytanie w jaki sposób należy zabezpieczyć prawa i wolności osób, których dane dotyczą, zagwarantowane w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w

sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. U. UE. L. z 2016 r. Nr 119, str. 1 z późn. zm.) – dalej: RODO, w przypadku transferu danych osobowych z terytorium znajdującego się w Unii Europejskiej na terytorium Chin, przy uwzględnieniu istotnie wysokiego poziomu intensywności współpracy gospodarczej Unii Europejskiej oraz jej państw członkowskich z Chinami oraz tego, że w istniejącym stanie rzeczy wyeliminowanie transferów danych osobowych do Chin faktycznie nie jest możliwe. Recenzowana praca stanowi kompleksowe, niezwykle skrupulatne i pionierskie opracowanie dotyczące prawnych aspektów transferów danych osobowych do Chin, obejmujące także przedstawienie uwarunkowań gospodarczych, politycznych, praktyki oraz otoczenia regulacyjnego w obszarze prawa europejskiego i prawodawstwa chińskiego. Analizowana praca posiada w związku z tym istotne walory poznawcze, ponieważ najczęściej zagadnienie ochrony danych osobowych w Chinach w polskiej literaturze prawniczej traktowane jest powierzchownie lub przyczynkarsko. Zazwyczaj wskazuje się na drastyczne różnice względem europejskiego systemu ochrony danych osobowych i opisuje praktyki dotkliwie ingerujące w wolności i prawa człowieka, ale bez omówienia chińskich regulacji prawnych i licznych uwarunkowań, które sprawiają, że chiński system ochrony danych osobowych jest znacząco inny od europejskiego. W dotychczasowym polskim piśmiennictwie brak było pogłębionej analizy tej problematyki. Polegać w tym zakresie należało zatem głównie na ustaleniach piśmiennictwa zagranicznego, co zresztą trafnie i szeroko czyni Doktorant w recenzowanej dysertacji. Efekty badań zawarte w tej pracy są tym cenniejsze, że obok przedstawienia i oceny chińskiego modelu ochrony danych osobowych wraz z jego specyfiką oraz otoczeniem politycznym i społecznym, praca zawiera szereg wskazówek dotyczących tego, w jaki sposób powinien kształtować się model transferów danych osobowych z państw członkowskich UE do Chin w sytuacji, gdy współczesne uwarunkowania gospodarcze właściwie nie pozwalają ich uniknąć. W rozprawie poruszanych jest wiele kwestii przy jednoczesnej dyscyplinie rozważań, których osią cały czas pozostaje zagadnienie transferów danych osobowych, narzędzi transferowych, wykonywania praw osób, których dane dotyczą, poziomu ochrony tych osób w Chińskiej Republice Ludowej. Prowadzony wywód uznać należy za bardzo zręczny, wyczerpujący, pozwalający na dobre zrozumienie prezentowanego zagadnienia oraz krytyczne spojrzenie na przyjęte i stosowane na gruncie RODO standardy oceny adekwatności systemu prawnego państwa, do którego następuje transfer. W pracy poczyniono szereg drobiazgowych ustaleń pozwalających Autorowi na sformułowanie końcowej konkluzji, iż „aby należycie zabezpieczyć prawa i wolności osób, których dane dotyczą, o których mowa w RODO, w

sytuacji transferu ich danych osobowych z terytorium znajdującego się w Unii Europejskiej na terytorium Chin najkorzystniejszym rozwiązaniem staje się zawarcie porozumienia w sprawie transferów danych, wzorowanego na porozumieniach zawieranych między Unią Europejską a USA, które to porozumienie będzie towarzyszyło decyzji w sprawie adekwatności” (str. 233). Tak wyrażony pogląd, w świetle ustaleń zawartych w dysertacji, trzeba uznać za należycie uzasadniony, a biorąc pod uwagę wskazany na wstępie przedmiot pracy, stwierdzić należy, że cel badawczy postawiony przez jej Autora został osiągnięty.

2. Temat rozprawy doktorskiej mgr Wojciecha Panka jest zdecydowanie godzien uwagi, aktualny, a przy tym istotny nie tylko w wymiarze teoretycznym, ale również praktycznym. Zważywszy na rozkład akcentów i zakres prowadzonych w pracy rozważań, należy uznać, że treść pracy odpowiada jej tytułowi. Motywem przewodnim dysertacji, którego Doktorant nie traci z pola widzenia, jest ochrona osób fizycznych przy przetwarzaniu danych osobowych, którego kluczowym obszarem jest transfer danych do Chin. Z tym głównym nurtem dociekań powiązane są zagadnienia szczegółowe, w tym szersze przedstawienie specyfiki regulacji z zakresu ochrony danych osobowych obowiązującej w Chinach, analiza polityk prywatności stosowanych przez dostawców chińskich produktów i usług (Xiaomi, Huawei, ZTE, Hisense, Haier, Oppo, TikTok, Aliexpress, Tencent, QQ, Baidu, WeChat oraz Weixin) oraz omówienie narzędzi transferowych wraz z przykładami rozwiązań, które potencjalnie mogłyby mieć zastosowanie w przypadku przekazywania danych osobowych do Chin jako państwa trzeciego w rozumieniu RODO. Dobór tematu pracy zasługuje na wysoką ocenę, ponieważ będące jego konsekwencją badania z pewnością nie należały do łatwych, a temu wyzwaniu Doktorant świetnie podołał.
3. W recenzowanej pracy Doktorant podejmuje się oceny istniejących uwarunkowań prawnych transferów danych osobowych z Unii Europejskiej do Chińskiej Republiki Ludowej i efektywności rozwiązań mających zapewnić osobie fizycznej odpowiedni poziom ochrony. Posługuje się przy tym licznymi przykładami, umiejętnie przywołując orzecznictwo, wypowiedzi doktryny, opisując uwarunkowania polityczne, społeczne i gospodarcze oraz opierając się na wskazówkach formułowanych w wytycznych Europejskiej Rady Ochrony Danych oraz Europejskiego Inspektora Ochrony Danych, a także dokumentach wydanych przez Komisję Europejską i Parlament Europejski. Autor opisuje wskazane w RODO narzędzia transferowe, podejmując się rzeczowej i konstruktywnej krytyki ich stosowania, wskazując na pozaprawne aspekty ocen dokonywanych przez Komisję Europejską, formułuje rekomendacje

dotyczące działań na rzecz określenia podstaw transferów danych osobowych do Chin. Twierdzenia zawarte w pracy znajdują odzwierciedlenie w przywoływanych analizach prawniczych oraz okolicznościach faktycznych, do których odnoszą się przepisy RODO. Za doniosłą uznać należy wyraźnie krytyczną ocenę Autora dotyczącą chińskich aktów normatywnych z zakresu ochrony danych osobowych oraz niedomagań podstaw transferowych wynikających z RODO wyraźnie rysujących się przy ich zastosowaniu w praktyce, a także stosowanych współcześnie praktyk dostawców rozwiązań technologicznych korzystających z transferów danych do Chin. W pracy zaprezentowano szeroki obraz uwarunkowań prawnych, gospodarczych i politycznych, które wpływają na generalnie niewystarczającą ochronę praw i wolności osoby fizycznej w związku z przetwarzaniem jej danych osobowych obejmującym przekazywanie ich do Chin. Walorem prowadzonych rozważań jest umiejętność krytycznej oceny obecnego stanu rzeczy wraz z analizą jego przyczyn oraz zdolność formułowania rekomendacji dla przyszłych pożądaných rozwiązań.

4. Istotną zaletą recenzowanej pracy jest wyraźne określenie jej tez i precyzyjne sformułowanie pytań badawczych, w tym wyróżnienie pytania podstawowego – „w jaki sposób należycie zabezpieczyć prawa i wolności osób, których dane dotyczą, o których mowa w RODO, w sytuacji transferu ich danych osobowych z terytorium znajdującego się w Unii Europejskiej na terytorium Chin?” (str. 17), oraz pytań pomocniczych, pozwalających na bardziej szczegółową analizę poszczególnych elementów swego systemu transferów danych osobowych z obszaru Unii Europejskiej do Chin, który - pomimo licznych rygorów narzędzi transferowych określonych w RODO - trudno postrzegać jako jednolity lub wyraźnie ustrukturyzowany. Dla osiągnięcia celu badawczego Doktorant zdecydował się postawić następujące pytania pomocnicze:

„(P.1) Czy kryteria oceny systemu prawnego państwa trzeciego wynikają z przepisów RODO?

(P.2) Czy, a jeśli tak to jakie, czynniki pozaprawne wpływają na interpretację i stosowanie kryteriów oceny systemu prawnego państwa trzeciego?

(P.3) Jaki poziom ochrony danych osobowych zapewniają przepisy prawa chińskiego, poddane analizie w oparciu o kryteria oceny systemu prawnego państwa trzeciego?

(P.4) Czy poziom ochrony danych osobowych, zapewniany przez przepisy chińskiego prawa ochrony danych osobowych, wyklucza uzyskanie przez Chiny decyzji w sprawie adekwatności w rozumieniu art. 45 ust. 1 RODO?

(P.5) Czy odpowiednie zabezpieczenia w rozumieniu art. 46 RODO lub odstępstwa, o których mowa w art. 49 RODO, stosowane w sytuacji transferu danych osobowych między Unią Europejską a Chinami, gwarantują ochronę praw i wolności osób, których dane dotyczą?

(P.6) Czy pomimo istnienia różnic w poziomie ochrony danych osobowych w Chinach i Unii Europejskiej, dla zapewniania należytej ochrony praw i wolności osób, których dane dotyczą, możliwe jest zawarcie porozumienia międzynarodowego między Unią Europejską a Chinami, na wzór porozumień zawieranych między Unią Europejską a USA, w celu regulacji przekazywania danych osobowych?" (str. 18).

Na wszystkie te pytania Autor udziela odpowiedzi w kolejnych rozdziałach pracy, przytaczając wyczerpującą argumentację, formułując oceny, trafnie posługując się przykładami oraz analogią przede wszystkim względem rozwiązań przyjmowanych na linii USA - UE, gdzie doniosłość współpracy gospodarczej oraz relacji politycznych przyczyniła się do wypracowania kompromisu i stworzenia mechanizmu swobodnego przekazywania danych osobowych, którego istotą jest próba zagwarantowania należytej ochrony praw i wolności osób, których dane dotyczą (str. 17).

5. Na wysoką ocenę rozprawy doktorskiej mają wpływ metody badawcze Doktoranta i godna pochwały drobiazgowość ustaleń prowadzonych z wykorzystaniem orzecznictwa, europejskich i chińskich aktów prawnych oraz bardzo bogatej literatury obcojęzycznej. Badania opisane w pracy zostały przeprowadzone z wykorzystaniem metody dogmatycznej oraz metody komparatystycznej. Metoda dogmatyczna posłużyła do przeprowadzenia analizy zgromadzonego materiału badawczego. Na materiał badawczy składały się akty prawa Unii Europejskiej z RODO na czele oraz prawa chińskiego, w tym teksty kluczowych aktów prawnych kształtujących zasady ochrony danych osobowych. Metodę komparatystyczną Autor słusznie wykorzystał do porównania chińskich przepisów prawa, stanowiących źródło ochrony danych osobowych w Chinach z przepisami prawa Unii Europejskiej, uwzględniając poglądy prezentowane przez przedstawicieli nauki. Wyniki porównania obu systemów prawnych posłużyły Doktorantowi do oceny chińskiego systemu ochrony danych osobowych na tle standardów prawa unijnego wyznaczonych zwłaszcza przepisami RODO. Zasadniczą rolę w prowadzonych przez Doktoranta badaniach odegrały źródła w języku angielskim, choć – prowadząc badania – wykorzystywał akty prawne i materiały dostępne w języku chińskim. Postawione tezy, zastosowane metody, wyznaczony obszar badań, szczegółowość ustaleń i samodzielność formułowanych poglądów zdecydowanie wskazują na dojrzałość pracy badawczej Doktoranta oraz wysoki stopień opanowania warsztatu naukowego.

II. Układ rozprawy, ocena formalna i merytoryczna

1. Rozprawa została skonstruowana w prawidłowy sposób. Jej układ uznać można za standardowy dla tego rodzaju dysertacji. Praca obejmuje łącznie 271 stron, jest podzielona na 3 rozdziały, opatrzone wstępem i zakończeniem. Praca zawiera bibliografię obejmującą: 211 pozycji literatury (głównie obcojęzycznej), 31 pozycji aktów prawnych (europejskich, chińskich i międzynarodowych), 2 pozycje orzecznictwa TSUE, 43 pozycje opinii i wytycznych EROD (Grupy Roboczej art. 29) i EIOD, 103 pozycje źródeł internetowych. Na początku pracy zamieszczony został wykaz skrótów pomocny przy lekturze tekstu, zwłaszcza, gdy chodzi o tytuły aktów prawa chińskiego. Systematyka pracy została prawidłowo dostosowana do omawianego zagadnienia, a jej struktura jest przejrzysta i pozwala na odzwierciedlenie założonych celów badawczych. W poszczególnych rozdziałach pracy Autor wskazuje, na które określone we wstępie pomocnicze pytania badawcze czytelnik uzyska odpowiedź. To wart odnotowania zabieg porządkujący rozważania, a równocześnie pomocny dla recenzenta. Pracę czyta się dobrze, analizę ułatwiają odpowiednio wyodrębnione podrozdziały, klarownie nakreślone przez Autora otoczenie gospodarcze, polityczne i społeczne prezentowanych zagadnień, a także przytoczone przykłady z praktyki. Praca spełnia oczekiwania co do formy, jakie zwykle stawia się rozprawom doktorskim. Pozytywny odbiór prezentowanych treści nieco zakłóca jednak strona językowa – w tekście znajdują się liczne literówki, niekiedy też niezręczności językowe powstające zwykle przy edytowaniu, czy zmianach stylistycznych wprowadzanych na etapie prac nad tekstem. Niedomagania te da się w prosty sposób wyeliminować w drodze korekty językowej, do czego zachęcam Autora, jeśli decydowałby się na opublikowanie rozprawy.
2. Wstęp stanowi wprowadzenie w tematykę dysertacji, a jednocześnie jest dla czytelnika źródłem ustaleń dotyczących celów prowadzonego wywodu, tez stawianych przez Doktoranta, wstępnego zarysowania uwarunkowań prawnych i faktycznych aspektów transferów danych osobowych, restrykcyjnych wymogów RODO odnoszących się do tego rodzaju operacji przetwarzania oraz niejednoznacznego statusu transferów danych osobowych z Unii Europejskiej do Chińskiej Republiki Ludowej. We wstępie Autor wyjaśnia potrzebę prowadzenia badań problematyki przekazywania danych osobowych do Chin, wskazuje na specyfikę chińskich przepisów z zakresu ochrony danych osobowych sprowadzającą się do wyłącznie instrumentalnego ich znaczenia jako elementu zapewnienia szeroko pojętego bezpieczeństwa narodowego i interesów gospodarczych, a nie ochrony praw podstawowych.

Wskazuje również na nieograniczone uprawnienia kontrolne chińskich służb względem danych i korzystających z nich podmiotów, co służy realizacji celów natury politycznej (str. 14-16). Wstęp to również miejsce sformułowania pytań badawczych, przejrzystego opisu struktury pracy. Przyczynia się to do łatwiejszego nawigowania po jej poszczególnych częściach, a także określenia metod badawczych i wskazania w jaki sposób zostały one zastosowane.

3. Rozdział I - zgodnie z jego tytułem – poświęcony jest kryteriom oceny systemu prawnego państwa trzeciego, która jest dokonywana w ramach ustaleń co do dopuszczalności transferu danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej na podstawie przepisów zawartych w rozdziale V RODO. Autor syntetycznie wyjaśnia na czym polega hierarchiczność środków legalizujących transfery danych osobowych, koncentrując się przede wszystkim na tzw. decyzji w sprawie adekwatności, a więc na opisanym w art. 45 RODO mechanizmie przekazywania danych osobowych do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej na podstawie decyzji Komisji Europejskiej stwierdzającej odpowiedni stopień ochrony. Ta właśnie podstawa legalizująca transfer danych wiąże się z oceną poziomu ochrony danych osobowych w państwie trzecim i jest jedynym oficjalnym potwierdzeniem poziomu ochrony danych osobowych w konkretnym państwie trzecim, ponieważ na podstawie przeprowadzonej oceny systemu prawnego tego państwa, Komisja Europejska w drodze tej decyzji stwierdza, że zapewnia ono adekwatny poziom ochrony danych osobowych. W związku z taką konstrukcją Autor słusznie podnosi wątpliwość co do faktycznego zakresu i treści oceny systemu prawnego państwa trzeciego i zwraca uwagę na wpływ na wynik tej oceny czynników pozaprawnych. Próbuje też ustalić jaki jest oczekiwany poziom ochrony (str. 23). Analiza zawarta w rozdziale I słusznie rozpoczyna się od oceny poziomu ochrony danych osobowych w państwie trzecim dokonywanej na podstawie poprzedzającej RODO dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. U. UE. L. z 1995 r. Nr 281, str. 31 z późn. zm.) i wydanych na jej gruncie decyzji oraz wytycznych Grupy Roboczej art. 29. Koncentruje się również na stosowanych wówczas podstawach przekazywania danych osobowych między UE i USA. Następnie narracja toczy się wokół oceny poziomu ochrony danych osobowych w państwie trzecim na podstawie przepisów RODO, w tym istotnej roli wytycznych EROD oraz wypracowanych pod rządami RODO rozwiązań przyjmowanych na potrzeby przekazywania danych osobowych z UE do USA jako modelowej płaszczyzny

odniesienia dla ustaleń dotyczących podstaw transferu danych osobowych z UE do Chin. Na uwagę zasługuje również omówienie w tym rozdziale orzecznictwa TSUE oraz stanowisk doktryny dotyczących oceny poziomu ochrony danych osobowych w państwach trzecich, w tym roli kontekstu kulturowego, społecznego i politycznego dla przyjmowanych ustaleń. W efekcie dokonanych analiz Doktorant podziela wyrażony w doktrynie pogląd uznający za obowiązkowy element oceny badanie dostępu organów państwa trzeciego do danych osobowych. Jednocześnie zgadza się, że podstawą prawną, dla odpowiedniej interpretacji przepisów RODO, pozwalającą na zastosowanie tego kryterium, jest Karta Praw Podstawowych, ale także wskazuje na mankamenty stosowania dodatkowych kryteriów oceny oraz niejednolitego, nierównego traktowania (str. 66-67). Autor dokonał zrekonstruowania kryteriów oceny systemu prawnego państwa trzeciego wynikających z przepisów RODO, dorobku orzecznictwa i doktryny (str. 74), przytoczył katalog podstawowych zasad ochrony danych osobowych (str. 74), wyliczył pozaprawne czynniki wpływu relacji politycznych i współpracy gospodarczej (str. 76), które są brane pod uwagę przy ocenie systemu prawnego państwa trzeciego dokonywanej w związku z transferem danych. Tym samym w rozdziale I Autor udziela odpowiedzi na pierwsze i drugie pytanie pomocnicze (P.1 i P.2), osiągając w ten sposób cel badawczy założony dla tej części opracowania. Dodatkowo na uwagę zasługuje, że w podsumowaniu rozdziału I Doktorant sformułował katalog kryteriów oceny systemu prawnego państwa trzeciego obejmujący następujące elementy: „1) Kryterium podstawowych zasad ochrony danych osobowych, 2) Kryterium egzekwowalności podstawowych zasad ochrony danych osobowych, 3) Kryterium kompetentnego, niezależnego organu nadzorczego, 4) Kryterium środków prawnych przyznanych osobie, której dane dotyczą na wypadek naruszenia ochrony danych osobowych, obejmujący środki administracyjne i sądowe, 5) Kryterium dostępu organów państwa na potrzeby ścigania przestępstw i zapewnienia bezpieczeństwa narodowego do danych osobowych przekazanych na terytorium państwa trzeciego.” (str. 80). Kryteria te posłużyły do analizy systemu prawnego Chin w rozdziale II pracy oraz stanowią punkt odniesienia dla ustaleń dokonanych w rozdziale III. Powoduje to, że wywód prowadzony w dysertacji jest spójny, usystematyzowany i uplasowany w obszarze z góry ustalonego przedmiotu analiz.

4. Rozdział II recenzowanej pracy - zatytułowany „Drugi poziom ochrony danych osobowych w Chinach ustalony w oparciu o kryteria oceny systemu prawnego państwa trzeciego” – obejmuje ocenę systemu ochrony danych osobowych ukształtowanego na gruncie przepisów

prawa chińskiego po reformie dokonanej w latach 2016-2021. W oparciu o kryteria oceny systemu prawnego państwa trzeciego, ustalone w rozdziale I, Autor analizuje przepisy prawa chińskiego powiązane z ochroną danych osobowych. Dokonuje ich poszerzonej charakterystyki, określenia przedmiotu, związków z innymi zagadnieniami, w tym z cyberbezpieczeństwem, zagadnieniami z zakresu prawa cywilnego, karnego, zarządzania danymi. Wskazuje przy tym na rozproszenie regulacyjne (str. 86) oraz na konieczność i mankamenty jednoczesnego stosowania kilku ustaw dotyczących ochrony danych osobowych, ponieważ „chińskie prawo ochrony danych osobowych” kształtuje zbiorczo grupa aktów prawnych, których relacje i treść bywa trudna w interpretacji i powoduje wątpliwości w działaniu. Doktorant słusznie konstatuje, że „skomplikowane zasady stosowania przepisów o ochronie danych osobowych będą miały wpływ na ocenę egzekwowalności i praktycznego zastosowania chińskiego prawa ochrony danych osobowych. Zdaniem doktryny, ustalenie w praktyce ustawy, której przepisy znajdują zastosowanie do konkretnego przypadku, jest bardzo trudne” (str. 90). Pozytywnie należy ocenić więc podjęte w tym rozdziale próby wyjaśnienia relacji zachodzących pomiędzy poszczególnymi ustawami dotyczącymi ochrony danych osobowych w Chinach. Godne podkreślenia walory poznawcze przypisywać należy podrozdziałowi drugiemu recenzowanego rozdziału, który przybliży siatkę pojęciową, jaką w obszarze ochrony danych osobowych posługuje się chińskie prawodawstwo, wraz ze wskazaniem korelacji z przepisami RODO. W ramach rozdziału II, bazując na sformułowanych w rozdziale I kryteriach, Doktorant udziela odpowiedzi dwa pytania pomocnicze - pytanie P.3: „Jaki poziom ochrony danych osobowych zapewniając przepisy prawa chińskiego, poddane analizie w oparciu o kryteria oceny systemu prawnego państwa trzeciego” oraz pytanie P.4: „Czy poziom ochrony danych osobowych, zapewniany przez przepisy chińskiego prawa ochrony danych osobowych, wyklucza uzyskanie przez Chiny decyzji w sprawie adekwatności w rozumieniu art. 45 ust. 1 RODO”. To bardzo rozbudowany rozdział, którego wywód wyraźnie podzielony został na dwie części. Pierwsza część obejmuje scharakteryzowanie chińskiego porządku prawnego w obszarze ochrony danych. Zakres drugiej części determinują określone wcześniej kryteria oceny systemu prawnego państwa trzeciego. Ich mnogość i materia powodują, że rozważania zwarte w tej części rozdziału obejmują odniesienia do szeregu partykularnych kwestii kształtujących łącznie system ochrony danych osobowych - według modelu określonego przez RODO interpretowane łącznie z TFUE oraz Kartą praw podstawowych, uzupełnionego przez orzecznictwo, a także wytyczne takich organów, jak EROD i EIOD oraz wypowiedzi doktryny. To modelowe ujęcie jest przez Doktoranta niejako „mapowane” na

chińskie rozwiązania z zakresu ochrony danych osobowych wraz z wyciągnięciem wniosków, dostrzeżeniem mankamentów oraz prawnych i faktycznych ryzyk. Teść rozdziału II, choć niewątpliwie cenna, wydaje się jednak nieco przeciążona. Dlatego uzasadnione jest rekomendować dokonanie pewnej zmiany kompozycyjnej polegającej na osobnym omówieniu zagadnień chińskiego prawodawstwa z zakresu ochrony danych osobowych oraz i osobnym dokonaniu oceny spełniania kryteriów adekwatności ochrony przez Chiny jako państwo trzecie w związku z transferami danych osobowych. Sugerując podział materii zawartej w rozdziale II na dwa osobne rozdziały, nie czynię zarzutu względem recenzowanej pracy, a raczej formułuję sugestię co do ułożenia treści w niej zawartej w sposób nieco bardziej przyjazny dla czytelnika. Niezależnie od sformułowanej tu uwagi technicznej, należy zaznaczyć, że Autor wykazał i odpowiednio uargumentował to, że system prawny Chin nie odpowiada wymogom stawianym przez prawo Unii Europejskiej w zakresie zapewniania adekwatnego poziomu ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych. Prawo chińskie nie gwarantuje bowiem ochrony danych osobowych na poziomie odpowiadającym standardowi adekwatności (str. 168-169). W ślad za ustaleniami zawartymi w recenzowanym rozdziale wskazać można, że „[d]o najważniejszych wad chińskiego prawa ochrony danych osobowych zaliczają się niejasny status organów państwa przetwarzających dane osobowe, brak niezależnego organu nadzoru oraz regulacja dostępu organów ścigania do danych, która nie odpowiada standardowi, określönemu przez Europejską Radę Ochrony Danych (...), [a] poziom ochrony danych osobowych zapewniany przez przepisy chińskiego prawa ochrony danych osobowych wyklucza uzyskanie przez Chiny decyzji w sprawie adekwatności w rozumieniu art. 45 ust. 1 RODO” (str. 169).

5. Rozdział III recenzowanej pracy, noszący tytuł „Przekazywanie danych osobowych między Unią Europejską a Chinami zgodnie z przepisami RODO” składa się z dwóch części. Pierwsza skoncentrowana jest wokół oceny kompatybilności zabezpieczeń w rozumieniu art. 46 RODO lub odstępstw, o których mowa w art. 49 RODO, w przypadkach transferów danych osobowych między Unią Europejską a Chinami. Druga część poświęcona jest koncepcji porozumienia legalizującego przekazywanie danych osobowych do państw trzecich. W rozdziale tym Doktorant dokonuje przeglądu oraz analizy treści polityk prywatności wybranych podmiotów chińskich działających na terytorium Unii Europejskiej. Zabieg ten jest niezwykle interesujący poznawczo, ponieważ zestawienie w jednym miejscu tak dużej liczby polityk opisujących rzeczywiste lub deklarowane praktyki dostawców produktów i usług, z których korzystanie wiąże się z pozyskiwaniem danych osobowych i ich

transferem do Chin, pozwala bliżej rozeznaczyć się w stosowanych rozwiązaniach, dokonać ich porównania, przeanalizować sposób formułowania oświadczeń, dostrzec zasadniczą nieadekwatność oferowanej ochrony z perspektywy standardów kształtowanych w przepisach RODO. Godne uwagi jest także dokonane w recenzowanym rozdziale omówienie porozumień zawieranych między Unią Europejską a USA w kontekście przesłanek wykorzystanych przez Komisję Europejską i wymagań treściowych. Istotna jest również zaprezentowana w dalszej części rozdziału perspektywa wykorzystania porozumienia legalizującego przekazywanie danych osobowych, jakie mogłoby być zawarte między Unią Europejską a Chinami. Na wysoką ocenę zasługuje fakt, że Doktorant - obok argumentacji przemawiającej za zastosowaniem takiego rozwiązania - formułuje pożądany zakres treściowy takiego porozumienia, uwzględniając też niedociągnięcia chińskiego systemu ochrony danych osobowych, szeroko omówione w rozdziale II dysertacji. Tym samym w recenzowanym rozdziale III znajdujemy odpowiedź na dwa ostatnie z postawionych na wstępie pomocniczych pytań badawczych – P.5 i P.6. Rozdział ten jednocześnie zawiera szereg istotnych ustaleń dotyczących przekazywania danych osobowych między UE a Chinami w sytuacji braku decyzji w sprawie adekwatności stopnia ochrony w tym państwie trzecim. Nie ulega bowiem wątpliwości, że poziom ochrony danych osobowych w Chinach nie odpowiada poziomowi oczekiwanemu na gruncie przepisów RODO, dlatego obecnie transfer danych osobowych między Unią Europejską a Chinami wpisuje się w model przekazywania danych osobowych do państwa trzeciego nieobjętego decyzją w sprawie adekwatności. Oznacza to, że w konkretnych sytuacjach transferu eksporterzy i importerzy muszą polegać na jednym z odpowiednich zabezpieczeń wskazanych w art. 46 RODO, bądź - wyjątkowo - na jednym z odstępstw wynikających z art. 49 RODO (str. 171-172). Autor opisuje mechanizmy zastosowania tych podstaw transferowych, wskazując także na niedogodności z tym związane.

6. Zakończenie dysertacji jako finalna część merytoryczna pracy obejmuje odpowiedzi na główne pytanie badawcze w oparciu o wnioski sformułowane w rozdziałach I-III. W tej części praca zawiera podsumowanie kluczowych ustaleń dokonanych w poszczególnych rozdziałach, poprzez nawiązanie do sformułowanych pomocniczych pytań badawczych (P.1-P.6) oraz zawiera odpowiedź na pytanie główne, która zawiera się w stwierdzeniu, że „aby należycie zabezpieczyć prawa i wolności osób, których dane dotyczą, o których mowa w RODO, w sytuacji transferu ich danych osobowych z terytorium znajdującego się w Unii Europejskiej na terytorium Chin najkorzystniejszym rozwiązaniem staje się zawarcie

porozumienia w sprawie transferów danych, wzorowanego na porozumieniach zawieranych między Unią Europejską a USA, które to porozumienie będzie towarzyszyło decyzji w sprawie adekwatności” (str. 233). Zakończenie ma charakter syntezy drobiazgowych ustaleń zawartych w poprzedzających je rozdziałach. Koncentruje się wokół najistotniejszych konkluzji i ocen, które zawarte w zwięźczeniu pracy treściowo nawiązują do tez postawionych we wstępie. Należy pozytywnie ocenić to rozwiązanie kompozycyjne. Świadczy ono bowiem o doświadczeniu Autora i jego niewątpliwej umiejętności konsekwentnego prowadzenia narracji, stawiania właściwych pytań i formułowania odpowiedzi.

III. Podsumowanie

Reasumując, wyrażam opinię, że recenzowana praca doktorska mgr Wojciecha Panka pt. „Ochrona praw i wolności osób, których dane dotyczą, w przypadku transferu danych osobowych z Unii Europejskiej do Chińskiej Republiki Ludowej” odpowiada warunkom określonym w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.). Przyjmując założenie, że praca doktorska jest zwięźczeniem pewnego etapu pracy naukowej i umiejętności warsztatowych, stwierdzam, że Doktorant wyszedł z tej próby zwycięsko, a przedłożona przez niego dysertacja zasługuje na pozytywną ocenę. Na podkreślenie zasługuje zdecydowanie pozytywny obraz recenzowanej rozprawy, wybór przedmiotu badań, jak i klarowność przeprowadzonego i świetnie udokumentowanego wywodu.

W związku powyższym, wnoszę o dopuszczenie Pana mgr Wojciecha Panka do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Marlena Sakowska-Baryła
dr hab. Marlena Sakowska-Baryła, prof. UŁ